

“begrippen van film”, “begrippen van toneel”, “begrippen van literatuur”. Leren lezen en leren kijken, daar komt het op aan. Tekstanalyse en voorstellingsanalyse moeten in een regie-opleiding centraal staan. Plus, dat spreekt vanzelf, de praktijkervaring: in serieuze produktieomstandigheden leren werken met acteurs, in ruimte, met licht, geluid. Hoe dat er concreet moet uitzien in een leerplan, in lesopdrachten en een uurrooster, daar bestaan verschillende voorstellen voor (Carlos Tindemans: Regisseursopleiding. Mogelijkheden in Zuid-Nederland (4); Alex van Royen: Herstructurering 1976 (5)); hoe het er niet moet uitzien leert, al bijna 25 jaar de toneelafdeling van het RITCS.

RITCS

Het Rijksinstituut voor Toneel en Cultuurspreiding werd in 1962 op zijn Belgisch gesticht. De impuls ging uit van het franstalige “Institut Solvay”, waar een werkgroep o.l.v. Raymond Ravar een opleiding voorbereide voor film, radio, tv en toneel. Vlaanderen kon daarbij niet achterblijven en op aandringen van Richard Declercq (gouverneur van Antwerpen, voorzitter van de BRT, de adviesraad voor toneel en het filmfestival van Antwerpen) en Julien Kuypers, werd ook een vlaamse tegenhanger bepleit. De voorbereiding werd toevertrouwd aan Rudi Van Vlaenderen (toen leider van Toneel Vandaag, nu BKT) die ook de eerste directeur zou worden. Belgische oplossingen zijn altijd gebouwd op drijfzand, zo ook hier moesten tussen de franstalige en Vlaamse afdeling en de reeds bestaande instituten compromissen worden gesloten die de school al bij voorbaat hypothekeerden. Zo werd aan het INSAS (het franstalige RITCS) een acteeropleiding toegevoegd, maar voor de vlaamse afdeling kon dat niet, want er was al de Studio Herman Teirlinck. Nu, het Conservatorium Brussel lag op vijf minuten, en een samenwerking lag dus voor de hand, maar zo simpel gaat dat dus niet: Conservatoria behoren tot de bevoegdheid van de Minister van Cultuur (katholiek), het RITCS resorteerde onder onderwijs (vrijzinnig). Men wou het RITCS wel onderbrengen bij het kunstonderwijs in ruil voor de architectenschool, maar die koehandel ging uiteindelijk niet door. Een eis van Rudi Van Vlaenderen dat het

Docenten RITCS-Toneel:

Jo Decaluwé
Jo Gevers
Charles Janssens
Dré Poppe
Alex Van Royen
Jan Vanwelkenhuysen
Bert Verhoye

RITCS slechts toegankelijk zou zijn voor mensen met een kandidatuursdiploma sneuvelde op een veto van de franstaligen die de opleiding wilden aansluiten op het middelbaar onderwijs.

Het gekiungel met het RITCS begon al met de benaming. Rudi Van Vlaenderen: “De Franse benaming was er eerst: Institut National des Spectacles et des Arts de Diffusion. Dat werd dan: Rijksinstituut voor Toneel en Cultuurspreidingstechnieken. Een foute vertaling dus.” Rudi Van Vlaenderen beseft de mankementen van het RITCS en zijn eigen tekortkomen hierbij. Zijn oorspronkelijke bedoelingen om studenten in contact te brengen met zeer verschillende visies op toneel en met verschillende disciplines, werden al snel ondermijnd door allerlei administratieve bepalingen en hervormingen, opgelegd van bovenaf. Docenten moesten in de eerste plaats een universitair diploma hebben, liefst ook interesse voor toneel. Daarbovenop kwam het machtsspel van de politieke pistons. Er was geen theaterzaal waarin gerepeteerd kon worden, er waren geen acteurs. Dat werd dus behelpen: stages hier en daar, studenten die mekaar registreren of de directeur, enz.

Rudi Van Vlaenderen: “Ik hoopte daar altijd uit te geraken. Je geeft dat niet zo vlug op, ik heb daar toch zes à zeven jaar voor geijverd, maar uiteindelijk beseft je dat repareren niets meer helpt. Ik ontbrak ook de politieke relaties om mijn bedoelingen waar te maken. Ik was wel met steun van de socialisten daar geplaatst, maar heb het persoonlijk verkorven omdat ik in 1968 opgekomen ben op de Trotskistische lijst. Van dan af heb ik niets meer kunnen verkrijgen: ik was politiek onbetrouwbaar. Leraars verdwenen, anderen bleven, en ik stond daar bij te kijken. Ik heb dan ook besloten om te stoppen, want ik kon niets meer doen voor de school. Er moest iemand komen die meer krediet kreeg.”

Ondanks een gebrekkig leerprogramma – met veel te weinig aandacht voor de essentie van regie- en dramaturgie-opleiding –, ondanks een rivaliserend en politiek samengesteld docentenkorps, ondanks de slechte structuur – men werkt zonder acteurs en er zijn geen middelen om b.v. tijdelijk gastdocenten uit te nodigen – ondanks het RITCS eigenlijk, zijn er de eerste jaren een aantal mensen uitgekomen die hun weg in en rond het toneel gemaakt hebben, enkelen zelfs die theater gemaakt hebben: Jo Decaluwe, Gilbert Deflo, Franz Marijnen, Bert Verhoye, Frans Redant, Dirk Buyse, Marc Van Wesemael, Jan Decorate, Jan Devos.

Alles moet kapot

In 1973 werd Maurice Denayer ad interim aangesteld. Onder zijn directeurschap werd in 1976 een verre-gaande programmahervorming ingevoerd die een reeds manke toneel-opleiding helemaal de benen afsneed. De twee eerste jaren werden gelijkgesteld voor alle afdelingen, waarbij welgeteld vier uren voor toneel voorzien werden; in de licenties kreeg je dan wat losstaande theoretische vakken en praktijk, nog steeds zonder acteurs of theater. Al vrij snel werd op deze afbraakopleiding heftig gereageerd zowel door de buitenwacht als in de toneelafdeling zelf. Carlos Tindemans somt in een essay in *Dramatisch Akkoord* de fouten nog eens op: “geïmproviseerd opleidingsprogramma, politieke docentselectie, onoordeelkundig afstemmen van theorie en praktijk, argwaan van de zittende gezelschappen, fluitsercampagnes over de intenties, bureaucratische rompslomp, menselijke tekorten. (...) De pedagogisch én artistiek meest verantwoorde beslissing zou zijn de hele zaak, althans in de huidige gedaante, op te doeken” (6). Ook de leerlingen zelf komen in het verweer: in 1976–77 boycot het derde jaar de lessen van Charles Janssens. Samen met oud-leerlingen wordt een vzw “Drama en theater” gesticht, er wordt een persconferentie georganiseerd, de RITCS-etter wordt in de kranten uitgesmeerd. In het docentenkorps steekt enkel Alex Van Royen de nek uit: in zijn *Analyse van de herstructurering 1976*, gaat hij frontaal tegen de hervorming in. Hij vraagt zich af “of het hier gaat over herstructureren of over slopen” en stelt een alternatief